

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/ВМ 05/4-02 бр. 1561/1-III/5
13.09.2016. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III ванредној седници, одржаној дана 13.09.2016. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије о докторској дисертацији: АФЕКТИВНА УЛОГА НАСТАВНИКА: КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈА И ЕМПИРИЈСКА ПРОВЕРА КОНСТРУКТА, кандидата Милице Тошић Радев и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 12.06.2012. године.

Кандидат Милица Тошић Радев објавила је рад: Подела рада, квалитет брака и родна идеологија, Социолошки преглед, XLIV (3), 393-419.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Војислав Јелић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/177</u>	
(број захтева)	
<u>13.09.2016.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Милице (Новица) Тошић Радев
(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ Милица (Новица) Тошић Радев
(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под _____
насловом:

Афективна улога наставника: концептуализација и емпиријска провера конструкта

својим актом под 06-18976/25- дао сагласност

Универзитет је дана 12.06.2012. бр 12 на

предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Афективна улога наставника: концептуализација и емпиријска провера конструкта

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Милице (Новица) Тошић Радев
(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници _____ одлуком факултета под

одржаној 30.06.2016. бр 1303/1-XIII/10 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Ана Пешикан	ванредни проф	психологија	Филозофски ф.
2. др Горан Кнежевић	редовни проф.	исто	Филозофски ф.
3. др Данијела Петровић	ванредни проф	исто	Филозофски ф.
4. др Татјана Стефановић	редовни проф.	исто	Филозофски ф. у Нишу

Станојевић

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној 13.09.2016.

дана

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности,	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА Проф. др Војислав Јелић
---	--

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ
ОДЕЉЕЊУ ЗА ПСИХОЛОГИЈУ

**Извештај комисије за оцену и одбрану докторске дисертације
„Афективна улога наставника: концептуализација и емпиријска провера
конструкта“ кандидаткиње Милице Н.Тошић Радев**

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета одржаној 30.06.2016. именована је комисија за оцену докторске дисертације Милице Тошић Радев под називом: „Афективна улога наставника: концептуализација и емпиријска провера конструкта“. Комисија је прегледала докторску дисертацију и о њој подноси следећи извештај.

Основни подаци о кандидату

Милица Тошић Радев је рођена 13.08.1984. године у Нишу. Завршила је основну школу „Сретен Младеновић Мика“ и гимназију „Светозар Марковић“ у Нишу као вуковац. Студије психологије уписала је 2003. године на Филозофском факултету у Нишу, а дипломирала 2009. године са просечном оценом 9.96. Уписала је докторске студије психологије на Филозофском факултету у Београду школске 2009/2010. године и на положеним испитима остварила просечну оцену 10,00.

Током основних студија Милица Тошић Радев била је демонстратор на предмету *Историја психологије* на Филозофском факултету у Нишу 2007/2008. године. У периоду од 2007-2009. године била је волонтер у Психолошком саветовалишту за студенте Универзитета у Нишу. Од 2013-2015. године била је демонстратор на Департману за психологију на Филозофском факултету у Нишу на предметима из области развојне и педагошке психологије. Децембра 2015. године изабрана је у звање асистента на Филозофском факултету у Нишу на предметима *Теорије когнитивног развоја* и *Основи педагошке психологије*, а учествује у планирању, организовању и реализацији наставе (вежби) на већем броју предмета из области развојно-педагошке психологије: *Теорије когнитивног развоја*, *Теорије емоционалног развоја*, *Истраживања у развојној психологији*, *Основи педагошке психологије*, *Педагошка психологија* и *Психологија наставе*.

Као стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја Србије до сада је била ангажована на два пројекта овог Министарства на Департману за психологију Филозофског факултета у Нишу: „Усклађивање улога на послу и породици, бр. 149062Д“, под руководством проф. др Владимира Нешића (2010 – 2011) и „Индикатори и модели усклађивања породичних и пословних улога, бр. 179002“, под руководством проф. др Владимира Хедриха (2011–2014).

Милица Тошић Радев има 1 рад у међународном часопису (M23); 2 рада у часопису међународног значаја верификованог посебним одлукама (M24); 2 поглавља у истакнутој монографији националног значаја (M44); 3 рада у тематском зборнику (M45); 1 рад у водећем часопису националног значаја (M51); 1 рад у зборнику радова са научног скупа (M63) и 2 рада у научном часопису (M53); има 15 саопштења на скуповима националног значаја (M 64) и 6 саопштења на међународним скуповима (M 34).

Од додатних едукација завршила је први ниво едукације за задавање техника *Adult attachment Projective Picture System* и *Reflective functioning training course* у пројекту „Траума, поверење и меморија“ (DAAD). Члан је удружења за проучавање, примењивање и процењивање афективне везаности *Сигурна база*, од њеног оснивања 2015. године. Била је секретар програмских одбора 59. и 64. научно-стручног скупа психолога Србије – Сабора психолога (2011 и 2016); Међународне конференције Дани примењене

психологије; и Центра за образовање наставника и професионално усавршавање Филозофског факултета у Нишу.

Основни подаци о дисертацији

Рукопис дисертације „Афективна улога наставника: концептуализација и емпиријска провера конструкта“ садржи укупно 313 страна А4 формата, прореда 1.5 и писан је на српском језику. Рад садржи 45 табела и 6 графикана у основном тексту и 5 табела у прилогу. Рад садржи следеће веће целине: Теоријски увод (стр. 19-106), Опис истраживања (стр. 106-146), Резултати (стр. 146-208), Дискусија (стр. 208-229), Закључак (стр. 229-234), Литература (стр. 234-271) и Прилози (стр. 271-309). Списак литературе садржи 493 референце.

Предмет и циљ дисертације

Предмет овог рада је покушај концептуализације и емпиријске провере конструкта афективна улога наставника. Полазна теоријска основа јесте класификација наставничких улога коју су дали Ивић и сарадници у *Активном учењу 2* (2003). Ова класификација обухвата шест крупних професионаних улога наставника: наставничку улогу у ужем смислу са њеним подулогама (наставник као предавач, организатор процеса наставе, партнер у педагошкој комуникацији и експерт); мотивациону; улогу евалуатора; регулатора социјалних односа у разреду као групи; дијагностичку улогу; и улогу партнера у афективној интеракцији са ученицима. У веома обимној литератури која се бави проучавањем наставника као кључног фактора ефикасне наставе/учења, ова класификација Ивића и сарадника представља једну од ретких систематичних и обухватних класификација улога наставника. Поред тога, прегледом ранијих истраживања може се видети да се посебно последњих деценија велика пажња посвећује емоцијама у настави/учењу, социо-емоционалном учењу, емоционалној интелигенцији наставника, његовим вештинама управљања атмосфером у разреду, али да нема свобухватног одређења афективне улоге наставника. Управо зато ова докторска теза покушава да концептуализује конструкт афективна улога наставника, да утврди његове основне

компоненте (фацете и димензије), да операционализује конструкт и емпиријски га провери. Дакле, рад се бави једном неистраженом темом са циљем да се емпиријским путем богата грађа о важности социо-емоционалних компетенција наставника преточи у елаборирану и јасно дефинисану афективну улогу наставника.

Истраживање је експлоративно и обухватало је три фазе: припремну фазу, пилот истраживање и главни део студије. Циљ припремне фазе истраживања био је конструисање прве пробне концептуализације конструкта афективна улога наставника на темељу свеобухватне и детаљне анализе постојеће литературе о феноменима који су повезани са испитиваним конструктом. Концептуализацију конструкта у пилот студији пратила је операционализација варијабли и конструкција одговарајућих инструмената. Циљ пилот истраживања била је емпиријска провера првобитног модела афективне улоге наставника и првих верзија инструмената. Пилот истраживање је спроведено на малом броју наставника, који су према ученичкој оцени одабрани као веома *омиљени* или *неомиљени* наставници. Специфични циљеви пилот истраживања односили су се на испитивање да ли се *омиљени* и *неомиљени* наставници међусобно разликују по структури личности, по степену освешћености и квалитету реализације афективне улоге посматрано из угла различитих процењивача (наставника, ученика и неутралног посматрача). Циљеви главног дела студије били су да се на темељу резултата пилот студије ревидира концепт афективне улоге наставника и инструменти конструисани у пилот фази, да се утврде кључне компоненте афективне улоге наставника и да се, на већем узорку наставника, емпиријски провери нови модел афективне улоге наставника.

Основне хипотезе

Хипотезе истраживања су формулисане у складу са циљевима истраживања. У пилот студији су тестиране следеће претпоставке:

- да ће се *омиљени* и *неомиљени* наставници међусобно разликовати по степену освешћености и квалитету реализације своје афективне улоге, то јест, да ће омиљени наставници имати развијену свест о важности емоционалних односа са ученицима и да ће бити успешнији у својој афактивној улози (Garner, 2010; Pekrun et al., 2002; Sutton & Wheatley, 2003) према процени ученика, наставника и посматрача;

- ослањајући се на налазе да се начин на који наставници реагују на различите социјалне ситуације посматра као резултат индивидуалних разлика међу наставницима у погледу личности (Ackerman & Heggstad, 1997; Mills, 2003, Stronge, 2002, Wentzel, 2002), једна од хипотеза је и претпоставка да ће се *омиљени* и *неомиљени* наставници међусобно разликовати према структури личности, тј. базичним димензијама и цртама личности.

У главном делу студије провераване су следеће хипотезе:

- да ће се на темељу анализе резултата пилот студије утврдити кључне компоненте афективне улоге наставника и одредити које су то димензије и фацети који су саставни део улоге наставника у афективном домену;
- да ће емпиријска провера потврдити постављену концептуализацију конструкта афективне улоге наставника, њене дефинисане димензије и фацете.

Садржај дисертације и остварени резултати

Уводни теоријско-концептуални део рада представља опсежан и веома детаљан преглед кључних налаза релевантних за предмет истраживања ове тезе. С обзиром на новину конструкта афективна улога наставника, приказ је захтевао првенствено промишљену селекцију, а затим преглед и интеграцију огромне теоријске грађе и прављење кохерентног система у коме ће бити приказани резултати разних теоријских приступа и емпиријских студија које су се бавиле различитим социо-емоционалним компетенцијама наставника. У теоријском делу кандидаткиња указује на улогу емоција у настави и учењу и презентује концепт социо-емоционалног учења. Након тога дат је приказ великог броја истраживања која се баве интеракцијом наставника и ученика и карактеристикама ефикасних и омиљених наставника. На крају тог дела налази се повезују са концептом афективне улоге наставника.

Даље следи опис истраживања (проблем и дизајн истраживања, узорак, циљеви, хипотезе и варијабле истраживања, значај истраживања и технике обраде података, инструменти). У припремној фази истраживања дата је прва концептуализација конструкта афективна улога наставника и одговарајући инструменти за њену проверу. На темељу резултата пилот студије ревидирани су и концептуализација конструкта и

инструменти за њено испитивање. У главном делу студије коришћен је *multitrait - multimethod* приступ за процену конструкта, пошто је било неопходно резултате темељити на подацима добијеним из три извора, наставника, ученика и посматрача, који су свако из своје визуре процењивали сваки од фацета афективне улоге наставника.

За проверу прве пробне концептуализације афективне улоге наставника конструисани су: Полу-структурирани интервју за наставнике за процену афективне улоге (*AfUN-Np*) и Упитник за ученике за процену афективне улоге наставника (*AfUN-Up*). Поред тога, у пилот студији коришћен је и Инвентар личности НЕО ПИ-Р (Ђурић-Јочић et al., 2004) за процену димензија и црта личности *омиљених* и *неомиљених* наставника. У главном делу студије поред ревидираних верзија Упитника за ученике (*AfUN-U*) и Интервјуа за наставнике (*AfUN-N*) конструисан је и Протокол за посматраче (*AfUN-P*), да би се омогућила квантитативна процена посматрног феномена, која је неопходна с обзиром на одабрани *multitrait - multimethod* приступ истраживању и даљу квантитативну обраду података.

Упитник за ученике за процену афективне улоге наставника (AfUN-U) садржи 25 ставки на којима ученици изражавају степен слагања са описима карактеристика и понашања наставника на скали од 1 до 5. Све ставке у упитнику су операционализовани претпостављени фацети афективне улоге наставника. *Интервју за наставнике за процену афективне улоге наставника (AfUN-N)* је полуструктурирани интервју који се састоји од 71 питања и већег броја потпитања. Сваки фацет је покривен већим бројем питања у којима је замаскиран прави циљ истраживања и сврха питања. *Протокол за процену афективне улоге наставника (AfUN-P)* састоји се од 17 репрезентативних ситуација које илуструју све претпостављене фацете афективне улоге наставника, при чему су за сваку ситуацију формулисана по три описа поступака наставника, од којих сваки одражава различит степен освешћености и реализације обухваћеног аспекта афективне улоге наставника. Процењивач за сваку ставку бира један од три описа који најприближније описује понашање наставника на посматраном часу.

За обраду прикупљених података коришћена је квалитативна и квантитативна методологија. Анализа садржаја примењена је у анализи података добијених методом интервјуа. Код квантитативног приступа примењене су различите технике обраде података. У пилот студији у складу са постављеним циљевима примењене су различите

статистичке технике: корелационе, регресионе и дискриминационе анализе, као и технике за испитивање разлика између група *омиљених* и *неомиљених* наставника (χ^2 тест и т-тест). У главном делу студије, на основу сакупљених података о степену успешности наставника у афективној улози из три извора, применом конфирматорне факторске анализе (АМОС) тестиран је претпостављени модел афективне улоге наставника, али и нови модели афективне улоге наставника, са циљем да се открије модел који најбоље одговара.

У тези су детаљно приказани резултати истраживања, са одговарајућим графичким и табеларним приказом добијених резултата.

Хипотезе пилот истраживања су потврђене, резултати су показали да се *омиљени* и *неомиљени* наставници међусобно разликују како по степену освешћености и реализације своје афективне улоге, тако и у погледу структуре личности према проценама различитих процењивача (ученика, наставника и посматрача). Када је реч о процени ученика, резултати потврђују да они јасно региструју и препознају понашања и својства наставника као партнера у афективној интеракцији, међутим, ученичка процена је прилично груба, црно-бела (*омиљени/добри* и *неомиљени/лоши*), без финијег разликовања појединих аспеката афективне улоге наставника.

На темељу квалитативне анализе наставничких одговора на интервјуу у пилот фази издвојено је пет крупних димензија афективне улоге наставника:

- 1) мотивација наставника за рад са ученицима;
- 2) осетљивост наставника за емоционалне реакције ученика;
- 3) улога наставника у моделовању социо-емоционалне атмосфере, климе у одељењу;
- 4) увид наставника у властито емоционално реаговање и његов утицај на квалитет рада и односа са ученицима;
- 5) потреба наставника за усавршавањем у менаџменту социо-емоционалном климом у одељењу.

Квалитативна анализа одговора наставника на интервјуу указује да *омиљени* и *неомиљени* наставници видно другачије схватају, а последично и реализују, своју афективну улогу. *Омиљени* наставници су мотивисани за рад са децом, осетљиви на социо-емоционалне реакције деце, свесни властите улоге и одговорности у моделовању позитивне и конструктивне одељенске климе и имају јасну идеју и потребу да се даље

усавршавају у овој области. Методом опсервације, такође, је потврђено очекивање да ће се *омиљени* и *неомиљени* наставници међусобно разликовати по степену освешћености и квалитету реализације своје афективне улоге на часу. Даље, добијени резултати сугеришу повезаност наставничке адекватности у афективној улози и личности наставника. Добијено је да су омиљени наставници особе благе нарави, топле, отворене ка идејама и особе које нису склоне доживљавању негативних емоција. Поступком степеничасте регресионе анализе, добијено је да се цртама личности из домена Неуротицизма може објаснити 60% варијансе скорa које наставник добија при ученичкој процени његове компетентности у афективном домену, док је каноничка дискриминативна анализа показала да се *омиљени* и *неомиљени* наставници могу готово потпуно тачно дискриминисати на темељу особина личности.

На темељу резултата пилот студије у главном делу истраживања креиран је нови, ревидирани модел афективне улоге наставника који садржи пет димензија у оквиру којих је смештено 17 идентификованих фацета афективне улоге:

1. Познавање ученика и заинтересованост за њих;
2. Осетљивост наставника за реакције ученика;
3. Успостављање квалитетних односа са ученицима;
4. Наставничко познавање властитих емоционалних реакција и њиховог утицаја на ученике, на процес наставе и одељенску климу; и
5. Моделовање позитивне и конструктивне социо-емоционалне одељенске климе.

Ад 1) Познавање ученика и заинтересованост за њих је одређена следећим фацетима: Мотивисаност наставника за рад са децом и младима, Познавање карактеристика емоционалног развоја ученика на одређеном узрасту, Лично познавање ученика и Спремност наставника да сарађује са колегама поводом својих ученика.

Ад 2) Осетљивост наставника за реакције ученика обухвата: Осетљиво регистровање ученичких реакција, Емпатија и тачно дијагностификовање афективних стања ученика, Адекватно реаговање на афективна стања и реакције ученика, Отвореност наставника према ученицима, њиховим иницијативама, сугестијама, потребама и захтевима и Прихватање различитости ученика и правичан однос према свима.

Ад 3) Успостављање квалитетних односа са ученицима манифестује се кроз: Наставничка веровања и очекивања да сваки ученик може да напредује, Доступност и приступачност наставника, Поштовање наставника према ученицима и Ученичко поверење у наставника.

Ад 4) Наставничко познавање властитих емоционалних реакција и њиховог утицаја на ученике, на процес наставе и одељенску климу садржи два ужа аспекта: Свест наставника о властитом емоционалном реаговању и начину његовог манифестовања у настави, као и утицају на ученике и на атмосферу у разреду и Рад на унапређивању властитих емоционалних компетенција ради подизања квалитета односа са ученицима и квалитета наставе.

Ад 5) Улога наставника у моделовању позитивне и конструктивне социо-емоционалне одељенске климе која обухвата: Коришћење хумора и других средстава за креирање пријатне атмосфере у разреду и Улогу у елаборирању и култивисању ученичких емоционалних реакција на наставу и учеснике у њој.

Предложени модел афективне улоге наставника проверен је емпиријски применом *multitrait - multimethod* приступа у прикупљању података. Информације о наставниковој успешности на претпостављеним фацетима и димензијама афективне улоге прикупљене су из три различита угла посматрања, применом три различите методе (упитник, интервју и протокол за опсервацију), док је применом поступака структуралног моделирања емпиријски проверена одрживост претпостављеног модела афективне улоге наставника. Резултати емпиријске провере модела показали су да иако је већина индекса фитовања претпостављеног петофакторског модела афективне улоге наставника врло добра, корелације између претпостављених димензија афективне улоге су високе и сугеришу да се пет димензија међусобно не разликују у довољној мери да би било оправдано да се о њима говори као о различитим компонентама афективне улоге наставника.

Како би се дошло до најадекватнијег модела афективне улоге наставника, у даљој обради резултата примењен је поступак експлоративне факторске анализе са циљем да се из постојећих података открију димензије афективне улоге наставника утемељене на емпиријски добијеним подацима. На темељу анализе добијених података понуђени су и тестирани трофакторски модел конструкта, а с обзиром на доследно високе корелације тестирани су и рестриктивнији угњеждени модели: двофакторски и једнофакторски модел конструкта. Резултати указују да није адекватно једнофакторско решење конструкта

афективне улоге наставника. Упркос високим корелацијама, увођење додатних фактора значајно побољшава фитовање модела. Сви индикатори указују на изузетно добро фитовање података у оба тестирана вишефакторска модела: двофакторски и трофакторски модел афективне улоге наставника. На крају, детаљном анализом резултата примењених конфирматорних анализа, теста разлике хи-квадрата и других података, установљено је да се афективна улога састоји од три димензије, у оквиру којих је смештено 17 фацета овог конструкта:

1. *Емоционална свест и управљање емоцијама* која обухвата сва понашања наставника која подразумевају обраћање пажње на емоције (властите, ученичке и емоције на самом часу) и бављење њима у настави и обухвата следеће фацете:

- 1.1. Мотивисаност наставника за рад са децом и младима;
- 1.2. Познавање карактеристика емоционалног развоја ученика на одређеном узрасту;
- 1.3. Осетљивост наставника у регистровању ученичких реакција;
- 1.4. Емпатију и тачно дијагностификовање афективних стања ученика;
- 1.5. Адекватно реаговање на афективна стања и реакције ученика);
- 1.6. Отвореност према ученицима, њиховим иницијативама, сугестијама, потребама и захтевима;
- 1.7. Поштовање наставника према ученицима;
- 1.8. Свест о властитом емоционалном реаговању и начину његовог манифестовања у настави, као и утицају на ученике и на атмосферу у разреду;
- 1.9. Рад на унапређивању властитих емоционалних компетенција ради подизања квалитета односа са ученицима, самим тим и квалитета наставе;
- 1.10. Коришћење хумора и других средстава за креирање пријатне атмосфере у разреду;
- 1.11. Елаборирање и култивисање ученичких емоционалних реакција на наставу и учеснике у њој.

2. *Емоционална повезаност наставника и ученика* обухвата суштинску заинтересованост наставника за ученика, његову приступачност и склоност ка успостављању емотивно блиских односа са ученицима, а фацети су:

- 2.1. Познавање својих ученика;

- 2.2. Спремост наставника да сарађује са колегама поводом својих ученика;
- 2.3. Доступност и приступачност наставника;
- 2.4. Ученичко поверење у наставника.

3. Педагошка *страст и посвећеност наставника* која се разликује од претходних по својој изразитој когнитивној компоненти, будући да одражава став и веровања наставника у погледу успеха ученика:

- 3.1. Прихватање различитости ученика и правицан однос према свим ученицима;
- 3.2. Веровања и очекивање да сваки ученик може да напредује.

У дискусији резултата добијени налази су интерпретирани у светлу постојећих теоријских концепата и релевантних емпиријских истраживања. Пошто је ово први покушај да се концептуализује афективна улога наставника, резултати су се само делимично могли упоредити са постојећим налазима у литератури. Кандидаткиња је постојеће налазе упоредила са налазима два истраживања која су донекле имала сличан предмет истраживања: са радом Харвеја и сарадника (Harvey & Evans, 2003; Harvey et al., 2012) који су покушали да одреде све емоционалне вештине наставника важне за успостављање емоционално позитивног окружења за учење; и радом Пианте и сарадника (Pianta et al., 2008a,b) који издвајају емоционалну подршку коју наставник пружа ученицима као једну од кључних компоненти квалитетног рада наставника.

У овом делу рада указано је и на тешкоће у спровођењу истраживања, његове предности и мане, са коректно наведеним ограничењима ове студије. У закључном делу рада дат је осврт на теоријске и практичне импликације налаза ове студије и препоруке за даљи рад у овој области.

Научни допринос истраживања

Истраживање Милице Тошић Радев представља оригиналан искорак у нову истраживачку област и један научно изазован и веома захтеван подухват по својој сложености, обиму и трајању. Реч је о иновативном раду на концептуализацији конструкта афективна улога наставника, што је новина не само у националним већ и међународним научним оквирима. Рад на овој теми захтевао је вишегодишњи систематски

и истражан рад од селекције, прегледа и анализе веома обимне литературе (493 референце), теоријског осмишљавања и анализе различитих модела конструкта, вишемесечног стрпљивог и тешког теренског рада на прикупљању података за пилот фазу и главни део студије, до сложене обраде података која је обухватала примену разноврсне и сложене квантитативне и квалитативне методологије. У току истраживања формулисано је и проверено неколико различитих модела афективне улоге наставника. На крају, резултат овог свеобухватног истраживања је дефинисан и емпиријски потврђен модел афективне улоге наставника који се састоји од 3 кључне димензије ове наставничке улоге: 1. Емоционална свест и управљање емоцијама, 2. Емоционална повезаност наставника и ученика и 3. Педагошка страст и посвећеност наставника. Ове димензије обухватају 17 фацета, то јест, специфичних аспеката афективне улоге наставника.

Докторском дисертацијом Милице Тошић Радев концептуализован је и операционализован конструкт афективна улога наставника, што представља оригиналан теоријски допринос у области педагошке психологије, размевању једног од важних аспеката квалитета учења/наставе и образовног искуства ученика. Овим радом отвара се поље за даље истраживање овог аспекта професионалног развоја наставника, као што је на пример, провера овог модела на нижим (основна школа) и вишим (високо образовање) нивоима школовања, а поред тога и за бројна друга истраживања процеса наставе/учења (нпр. повезаност афективне улоге наставника са постигнућем ученика, мотивацијом за учење и рад, осећајем припадности школи, васпитним ефектима/исходима наставе, имплицитним веровањима и очекивањима наставника, наставничким задовољство послом, управљањем каријером, стресом и сагоревањем на послу, итд).

Резултати дисертације су не само теоријски већ и практично драгоцени за даљу разраду концепта професионалног развоја наставника, будући да су идентификоване компоненте ове наставничке улоге које би требало да постану део планског и систематског иницијалног образовања и стручног усавршавања наставника. Кроз конструкт афективна улога наставника преламају се и васпитни и образовни циљеви наставе/учења. С обзиром на резултате истраживања о утицају социо-емоционалног учења на школска постигнућа и развој ученика, примена резултата овог истраживања у пракси обуке наставника утицала би на подизање квалитета знања и умења са којима ученици излазе из школе, на подизање мотивације ученика за учење и интелектуални рад, али би се

истовремено поспешо и емоционални и социјални развој ученика. Даље, ова концептуализација афективне улоге наставника пружа основу да и овај аспект рада наставника буде укључен у процес евалуације квалитета рада наставника у пракси и постане један од аспеката у вредновању рада школе као институције, будући да значајно утиче на формирање опште климе у школи.

Закључак

Докторска дисертација кандидаткиње Милице Тошић Радев представља ново, оригинално и самостално научно дело које у целини испуњава циљеве и задатке који су наведени у пријави докторске тезе. Кандидаткиња је у својој тези демонстрирала дубинско познавање проблема којим се бави и савремених приступа у његовом проучавању, способност теоријског критичког мишљења, способност за ефикасно повезивање знања из различитих области и креирање новог, одлично владање методологијом и статистичким анализама, као и способност да добијене налазе повеже са ширим контекстом истраживања квалитета наставе/учења.

Имајући све претходно изнето у овом извештају у виду, **Комисија предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да прихвати наше позитивно стручно мишљење и да кандидаткињи Милици Тошић Радев одобри јавну одбрану докторске дисертације „Афективна улога наставника: концептуализација и емпиријска провера конструкта“.**

Чланови комисије:

У Београду

Проф. др Ана Пешикан, ментор

Проф. др Горан Кнежевић

Проф. др Данијела Петровић

Проф. др Татјана Стефановић Станојевић